

Socialisterne under den spanske borgerkrig:

MADRID 1936

Af Svend Rybner

Udbruddet af den spanske borgerkrig i juli 1936 blev katastrofalt for den socialistiske bevægelse. Ude af stand til at handle, da det gjaldt, måtte socialisterne se Kommunistpartiet marchere ind på scenen som den drivende kraft i kampen mod general Francos fremrykkende styrker. Intetsteds sås dette tydeligere end i landets hovedstad Madrid, hvor de dominerende socialister i løbet af blot fire måneder blev reduceret til statister. Men hvordan var det kommet dertil?

Det socialistiske UGT – Unión General de Trabajadores – var det store fagforbund i Madrid. Organisationen i Madrid var en grundpille i landets socialistiske bevægelse, med et monopol blandt arbejderne svarende til det anarkistiske CNT's – Confederación Nacional de Trabajo's – i Barcelona. Forbundet bestod af en lang række lokale fagforeninger og forbund, og over disse forbunds forretningsudvalg eksisterede kun UGT's nationale ledelse – et egentligt UGT Madrid fandtes ikke. Behovet for et lokalt udøvende organ blev varetaget af den administrative ledelse i Madrids Casa del Pueblo (Folkets Hus).¹

Ifølge den spanske historiker Santos Juliá var UGT historisk set arbejderne i de små og mellemstore virksomheders organisation; 1930'ernes UGT var således et produkt af 1920'ernes erhvervsstruktur i hovedstaden, hvor Madrid var præget af små produktionsenheder. I sit værk om Madrid i den spanske Republiks første år, fra 1931 og frem, skildrer Juliá, hvordan det gamle Madrid i tiden omkring århundredets begyndelse var en socialt integreret by i balance med sig selv. En omfattende produktionssektor producerede forbrugsgoder som fødevarer, møbler, beklædning, bøger og luksusartikler. Dette foregik i reglen på små familieværksteder med en mester og under et dusin – som regel faglærte – ansatte. Tilsvarende prægedes handelslivet af utallige småhandlere. Store virksomheder fandtes, men hørte til undtagelsen. Den eneste væsentlige industrisektor var byggeindustrien, som ligeledes prægedes af småforetagender. Hele systemet hvilede i en følsom ligevægt, der var afhængig af en stabil efterspørgsel.²

UGT stod således stærkt i byggefagene og de tilknyttede fag i jern- og metalvirksomhederne, blandt nærings- og nydelsesmiddelarbejderne og i de grafiske fag, blandt arbejderne hos en overflod af arbejdsgivere med små værksteder, og blandt de ansatte hos de talrige småhandlere. Særligt murerne var fremtrædende i organisationen: Udlærte murere og

murerarbejdsmænd udgjorde i 1931 halvdelen af UGT's bygningsarbejderforbund, der igen udgjorde en trediedel af UGT's 75.000 medlemmer i Madrid – et tal, der dog på grund af højreregeringens politiske forfølgelse efter opstanden i oktober 1934 faldt dramatisk. Dette fald var typisk for udviklingen i hele Spanien: UGT's medlemstal faldt fra rundt regnet 1.000.000 i begyndelsen af 1930'erne til omkring en tredjedel i 1935. Der er i det foreliggende materiale ingen tal for Madrid i 1936, men man véd, at UGT efter valget i februar dette år genvandt sin styrke på landsplan og atter nåede op på noget over 1.000.000 medlemmer i løbet af foråret.³

UGT udsprang oprindeligt af de faglærte arbejderes klubber på de små værksteder, der var gået sammen i et forbund for at beskytte deres privilegerede stilling på arbejdspladsen gennem mægling og forhandling. Da de enkelte klubber kun havde en løs tilknytning indbyrdes, havde UGT udviklet en ledelse fra oven. Endvidere var reformismen historisk set dybt rodfastet i UGT. Enhver konflikt forsøgte løst ved statslig mægling og voldgift mellem fagforening og arbejdsgiver i de såkaldte blandede nævn, jurados mixtos, med deltagelse af repræsentanter for både arbejdere og arbejdsgivere.⁴

Ved den 2. Republiks komme i april 1931 var Madrid imidlertid en by under omvæltning. I takt med hovedstadens voksende betydning for landets økonomi skete der en voldsom ekspansion af erhvervssektoren, og i særlig grad inden for byggeindustrien. Denne industri var drivkraften i en noget nær fuld beskæftigelse fra 1925 og i de følgende femseks år, hvor byggeriet kulminerede. Fra omkring 1925 undergik området imidlertid en dramatisk forandring, idet vægten forskubbedes fra de små håndværksvirksomheder mod relativt få og store aktieselskaber.⁵

Det altoverskyggende problem i Spanien – den kroniske, strukturelle krise i landbruget – medførte fra begyndelsen af århundredet en generel vandring fra land til by. Således fordobledes befolkningstallet i Madrid med de tilstødende byområder Vallecas, Chamartín og

Carabanchel fra 585.587 til 1.153.546 indbyggere i årene mellem år 1900 og 1930.⁶

Med tilvandringen kom det omliggende Spanien i bogstaveligste forstand til Madrid. Hovedparten af de mange tilflyttere var unge og ufaglærte, og mange af dem kunne hverken læse eller skrive. De blev næsten alle tiltrukket af 1910'ernes og -20'ernes store opsving i byggeriet, men de færreste fik ansættelse i den traditionelle produktionssektor.⁷

Folk drog til Madrid for at arbejde på kontorer, i banker, inden for transport eller med kommunikation. Endnu flere fik arbejde med at opføre de nye handels- og kontorbygninger og boliger. Statsadministrationen, læreanstalterne og den øgede økonomiske koncentration i byen var grundlaget for en middelklasse, hos hvem atter andre blev ansat som tjenestefolk. Noget forenklet var Madrid en by befolket af murerarbejdsmænd, kontorister og tjenestepiger.⁸

Selvom den internationale økonomiske krise, der efterfulgte Wall Street-krakket i 1929, gik forholdsvis let hen over Spanien som helhed,⁹ fik den ødelæggende følger for Madrid. I 1932 var antallet af nybyggerier nede på en tredjedel af niveauet i 1930, og aktiviteten faldt yderligere i de følgende år. Nedgangen i byggeriet smittede af på andre sektorer som handel, træ- og metalindustri. Mod små 13% på landsplan, udgjorde antallet af arbejdsløse i januar 1934 over 33% af de registrerede lønmodtagere i Madrid, men formentlig var det reelle tal endnu højere. Blandt bygningsarbejderne var arbejdsløsheden på dette tidspunkt så stor som 57%, hvilket var helt på niveau med arbejdsløsheden blandt landarbejderne i de værst ramte områder i Andalusien. Den udbredte arbejdsløshed bevirkede en udhuling af lønniveauet. Langt de færreste ufaglærte var omfattet af arbejdsløshedsforsikring, og da de offentlige ydelser var helt utilstrækkelige, herskede der udbredt nød.¹⁰

For Madrids vedkommende søgte regeringen at imødegå krisen i byggeriet ved at iværksætte en række store offentlige arbej-

der.¹¹ Dermed forstærkedes udviklingen mod større virksomheder på området, idet de små håndværksmestre måtte vige pladsen for store private selskaber, der havde de nødvendige finansielle ressourcer. Disse selskaber kunne snildt samle op mod 2.000 arbejdere på den samme byggeplads, hvor langt hovedparten var ufaglærte daglejere uden den ringeste sikkerhed i ansættelsen.¹²

Sammenfattende kan man sige, at UGT længe var en succes. Men med den tiltagende økonomiske krise, den voldsomme arbejdsløshed, tilvandringer og de store omvæltninger i byens erhvervsliv, kom der grus i maskineriet. UGT var ikke rustet til at møde den nye situation; man nåede ikke at omstille sig, og en ny organisation, som ikke havde rødder i Madrid, trådte ind på scenen: Det anarkosyndikalistiske CNT.

CNT

CNT's metoder stod i grel modsætning til UGT's reformisme. Man opererede med greber som direkte aktion og mobilisering af de ufaglærte masser og kom med vedvarende opråb om den undergørende virkning af en revolutionær generalstrejke. Og mens man i UGT blev hjemme under en strejke, tiltvang man sig i CNT adgang til arbejdspladsen; skulle masserne mobiliseres måtte man være synlige i gadebilledet.¹³

CNT's fremgang i Madrid havde samme årsag som UGT's krise: Byen oversvømmedes af unge, ufaglærte tilflyttere, og der var ikke plads til disse mennesker på de små værksteder. UGT var ude af stand til at varetage deres interesser, og de var derfor mobiliserbare.

Denne udvikling faldt tidsmæssigt sammen med byggekrisen, og bevægelsen fra UGT mod CNT gjaldt derfor i særlig grad bygningsarbejderne. Anarkisterne tog udgangspunkt i en organisering nedefra ved at organisere alle arbejdere på en arbejdsplads på tværs af faggrupper, og bevægelsens regionale og nationale sammenslutninger kendetegnedes af fraværet af en stærk central ledelse. I Madrid vandt CNT med sin spinkle og fleksible orga-

nisationsform derfor først og fremmest indpas blandt de svagt organiserede tjenere og blandt daglejerne på de efterhånden store byggepladser.¹⁴

Dette er baggrunden for, at anarkisterne med en meget pågående stil var i stand til at fremtvinge en radikal forandring af magtbalancen mellem CNT og UGT i Madrid. CNT's medlemstal i byen steg fra godt 6.000 i 1931 til mellem 32.000 og 37.000 i 1936, heraf ca. 17.000 i byggeindustrien, hvilket var omtrent det samme, som UGT havde organiseret i denne sektor. På landsplan havde CNT knap 560.000 medlemmer i første halvdel af 1936. Forskellen på CNT i henholdsvis Madrid og Barcelona var groft sagt, at mens man i Barcelona forsvarede noget nær et monopol, var man i Madrid ved at tilkæmpe sig en plads. Man var derfor langt mere offensive og aggressive, og i foråret og sommeren 1936 førte CNT Madrids skærpede tone og radikale linie til åbne modsætninger med dele af CNT's nationale organisation. Senest under den store bygningsarbejderstrejke i juni og juli.¹⁵

Den økonomiske krise i begyndelsen af 1930'erne øgede modsætningerne på arbejdsmarkedet, og CNT's offensive linie betød, at de blev stadig mere toneangivende i disse konflikter.¹⁶ Længden, omfanget og intensiteten af strejkerne øgedes, og når som helst kunne en strejke på et værksted brede sig til en hel industrisektor. Resultatet var, at mange arbejdsgivere følte sig under dobbeltild. På den ene side forhandlede UGT's medlemmer sig gennem jurado-systemet frem til stadigt højere lønninger, og på den anden side kunne arbejdsgiverne når som helst blive ramt af en CNT-inspireret strejke. Følgen blev, at også arbejdsgiverorganisationerne radikaliseredes. Jurado-systemet kom derfor under pres, både fra de ufaglærte daglejere og fra arbejdsgiverne, og brød snart sammen. Herved blev der sat skred i den stadigt større politiske fragmentation, som kendetegnede Madrid under Republikken, og som igen var baggrunden for den voldsomme politiske polarisering, der tog fart i foråret 1936.¹⁷



Arbejdere arresteres i Madrid. Formentlig under generalstrejken i oktober 1934. Opstanden blev en kæmpefiasko i hovedstaden og blev anledningen til, at arbejdsgiverne fik frie hænder til at diktere nye løn- og arbejdsbetingelser. (ABA)

Den politiske udvikling i Spanien

Spanien var helt overvejende et landbrugsland, og begivenhederne i Madrid afspejlede blot udviklingen i resten af landet, hvor forholdene på landet var forfærdende. På de store godser i syden var arbejdsforholdene feudale, sæsonarbejdsløsheden enorm og levevilkårene elendige. Kirken, godsejerne og militæret havde i årtier forhindret gennemførelsen af de nødvendige reformer, og forhåbningerne ved kongedømmets fald og udråbelsen af den 2. Republik var derfor store. Årtiers frustrationer brød nu ud i lys lue. Den venstrerepublikansk-socialistiske regering under Manuel Azaña formåede dog ikke at bryde modstanden mod reformerne. I stedet udløstes en voldsom reaktion fra den gamle elite, som un-

der Alejandro Lerroux's højreregering i det såkaldte sorte toår, el bienio negro, fra 1933 til vinteren 1935, førte til voldsomme politiske konflikter overalt i landet. Kulminationen kom med opstanden i oktober 1934, som især er kendt for Fremmedlegionens blodige nedkæmpelse af minearbejderne i Asturien.¹⁸

Splittelsen i den socialistiske bevægelse

Som nævnt havde UGT i Madrid traditionelt haft monopol på organiseringen af arbejderne – herunder de mange tilflyttere fra landområderne – men 1930'ernes økonomiske krise marginaliserede et stort antal af disse mennesker, og den nød som fulgte af den enorme ar-

bejdsløshed medførte en udbredt radikaliserings blandt de udstødte.¹⁹ Een direkte følge var CNT's forbløffende vækst i Madrid i denne periode; en anden, at det samtidig med jurado mixto-systemets sammenbrud i efteråret 1933 kom til store brydninger i byens socialistiske bevægelse.²⁰

Arbejderbevægelsen i Madrid var fast forankret i reformismen, som den kom til udtryk hos UGT's nationale leder, den marxistisk ortodokse Julián Besteiro; ligesom Besteiro havde et solidt greb om Socialistpartiets afdeling i byen, Agrupación Socialista Madrileña (ASM). På grund af traditionen for at forhandle, var UGT i Republikkens første år i stand til at undgå de store udbrud af klasse modsætninger, som man havde set i andre spanske byer. To års ophobede spændinger kom imidlertid til udtryk i de store CNT-styrede strejker i efteråret 1933, der førte til jurado mixto-systemets sammenbrud.²¹

UGT som helhed fik efter den socialistisk-republikanske regeringskoalitions sammenbrud i sensommeren 1933 større manøvre-frihed. Tonen skærpedes i dele af bevægelsen, og på trods af modstand fra UGT's landsledelse sås i perioden frem til april 1934 et udbredt samarbejde mellem lokale UGT- og CNT-afdelinger i Madrid. Strejker og politisk uro tog til.²² Den nydannede spanske højre-Falange bidrog til at skærpe modsætningerne, og i løbet af foråret 1934 begyndte de socialistiske og kommunistiske ungdomsbevægelseres revolutionære linie at gøre sig gældende.²³

Brudfladen blandt socialisterne gik nu mellem Besteiro på den ene side og Largo Caballero og det socialistiske venstres revolutionære retorik på den anden. Reformerne gik for langsomt, lød det fra Caballeros folk. Derfor måtte man selv at gribe magten. Besteiro-fløjen så derimod forbedringen af arbejdernes løn- og arbejdsforhold som UGT's fornemste mål, og modsatte sig af teoretiske grunde en voldelig magtovertagelse.²⁴

Den revolutionære kurs slog igennem fra begyndelsen af 1934 både nationalt og i Madrid, og Caballero, som i 1932 havde afløst Besteiro som formand for PSOE, det spanske

Socialistparti, Partido Socialista Español, overtog fra januar 1934 ledelsen både i det nationale UGT og i Madrids Casa del Pueblo.²⁵

Venstresocialisternes retorik var et markant brud med den hævdvundne reformistiske praksis i byen. Samtidig åbenbarede retorikken en uløselig modsætning mellem de marginaliserede massers radikale mål, og de gamle fagforeningsledere, der udgjorde kernen i det socialistiske venstres ledelse. Intet forandredes nemlig reelt med Caballero-fløjens ændrede sprogbrug. Deres rødder i fagforeningsarbejdet bestemte deres handlinger: Det grundlæggende mål var fortsat at styrke den socialistiske bevægelse. Helt konkret udelukkede den reformistiske tradition således en alliance med det revolutionære CNT, samtidig med, at talen om revolution isolerede venstresocialisterne fra de moderate politiske kræfter i Republikken. Tilmed forsøgte man at rumme en udvikling med massemobilisering inden for rammerne af en organisation, der udsprang af små laugsagtige enheder. Det kunne ikke lade sig gøre.²⁶

Resultatet var en handlingslammelse, der viste sig første gang under opstanden mod Lerrox-regeringen i oktober 1934. Den erklærede generalstrejke var dårligt organiseret, uden medvirken af CNT og uden et klart defineret mål. Opstanden fusede ud i det meste af landet, og blev en kæmpe fiasko i Madrid, hvad der fik frygtelige følger.²⁷ De strejkende sivede lige så stille tilbage til arbejdet. Regeringen lukkede Casa del Pueblo, opløste alle arbejdersammenslutninger og fængslede flere tusinde arbejdere, heriblandt alle ledende fagforeningsfolk og politiske ledere fra den socialistiske bevægelse i byen. Da strejken havde været ulovlig, ophævedes alle eksisterende aftaler på arbejdsmarkedet. Arbejdsgiverne der havde følt sig presset både af socialistiske lønkrav og anarkistisk inspirerede vilde strejker, svarede nu igen, og fik under regeringens beskyttelse frie hænder til at diktere de nye løn- og arbejdsbetingelser. Resultatet var, at militante arbejdere nægtedes genansættelse, og at en lang række overgreb fandt sted.²⁸

Samtidig skabte elimineringen af fagfore-

ningerne forudsætningen for genskabelsen af den republikansk-socialistiske parlamentariske koalition som den eneste lovlige måde at vinde de mistede rettigheder tilbage på. Dette indvarslede endvidere en forskydning af stridighederne i den socialistiske bevægelse, hvor striden fremover kom til at stå mellem Largo Caballeros revolutionære tale og Indalecio Prietos ønske om at samarbejde med de venstrerepublikanske kræfter. For Madrids vedkommende mandede striden ud i, at caballeristerne fik fuld kontrol over ASM i marts 1936.²⁹

Tiden fra februar til juli 1936

Resultatet af parlamentsvalget i februar 1936 blev, at Folkefronten, som bestod af socialister, venstrerepublikanere og kommunister, i Madrid opnåede 54% af de afgivne stemmer mod højre- og centrum-højrekræfternes 45% og falangisternes godt 1%, hvilket var en noget større sejrsmargin end på landsplan. Samtidig afspejler valgresultatet en stabilitet i forholdet mellem de politiske grupperinger i byen sammenholdt med valgene i 1931 og 1933, hvilket er i overensstemmelse med udviklingen på landsplan. Ved disse valg opnåede Socialistpartiet alene omkring 35% af de afgivne stemmer.³⁰

Polariseringen under den 2. Republik afspejledes i byens gadebillede: Mens Republikkens komme den 14. april 1931 havde været en folkefest, hvor alle fra arbejdere til bedsteborgere jublende havde samlet sig i gaderne, tilhørte gaderne efter valgsejren i februar 1936 udelukkende Madrids arbejdere og de folk, der krævede de fængslede fra opstanden i 1934 løsladt omgående.³¹ Det socialistiske venstres nye revolutionære linie var slået igennem i Madrid, og CNT's konfrontationskurs vandt frem.³²

Bølgen af strejker og social uro, som i foråret og sommeren 1936 gik hen over Spanien, nåede også Madrid. Efter tur lammedes byens vigtigste erhvervssektorer af strejke. Strejkebølgen kulminerede i juni og juli, hvor over

100.000 arbejdere havde nedlagt arbejdet – et imponerende antal, når man tager i betragtning, at folketællingen i 1934 opgjorde antallet af officielt registrerede arbejdere i Madrid til godt 111.000.³³

De store strejker afslørede UGT's problemer med al tydelighed. Forbundet kunne ikke omstille sig til at rumme de masser, som det socialistiske venstre efter kursskiftet selv var med til at råbe op. Tydeligst blev det under den store byggestrejke, hvor man i begyndelsen af juli – efter en måneds strejke – afbrød arbejdskampen for at genoptage den traditionelle praksis med at underkaste sig jurado mixtos kendelse. UGT's medlemmer vedtog med stemmeforholdet 3 til 1 at anerkende voldgiftskendelsen og vendte langsomt tilbage til arbejdet.³⁴

Denne beslutning åbnede på ny de gamle modsætninger mellem UGT og CNT. Medlemmer af CNT greb til vold for at forhindre folk i at vende tilbage til arbejdet, og de indbyrdes konfrontationer mellem arbejderne førte nu til skyderier og drab.³⁵

Intet tyder dog på, at hovedstaden var på revolutionens rand. Først og fremmest havde UGT's medlemmer med overvældende flertal afblæst byggestrejken, hvorfor man næppe kunne vente væbnet oprør fra den kant. Det understreges af, at UGT's leder, Largo Caballero, netop på dette tidspunkt rejste til en international kongres i London.³⁶ Dernæst har den anarkistiske historiker, César Lorenzo, påpeget, at CNT i Madrid, trods fremgang, endnu var svage i forhold til UGT. CNT kunne derfor ikke tage magten hen over hovedet på de øvrige.³⁷ Endvidere kan det konstateres, at befolkningen i første omgang forholdt sig i ro, da nyheden om militærets opstand nåede Madrid. Man afventede politikernes reaktion. Endelig manglede befolkningen våben til en effektiv magtovertagelse. Terrormordene på stormgardeofficeren José Castillo og højrepolitiker Calvo Sotelo den 12. og 13. juli satte ganske vist sindene i kog, men sammenfattede kan man sige, at stemningen i Madrid i første halvdel af juli måned var anspændt og afventende.

Tilvandrigen, den økonomiske krise og de sociale spændinger, som var blevet udløst under Republikken, havde bragt byen ud af den balance, som var grundlaget for UGT's dominans. Socialisterne var derfor selv ude af balance, da det fredag den 17. juli om aftenen blev kendt, at militæret havde rejst sig i de spanske besiddelser i Marokko.³⁸

Militær opstand og social revolution

Fra en rent militær synsvinkel blev den militære opstand en katastrofe. Opstanden var især de yngre officerers reaktion på urolighederne siden Folkefrontens valgsejr i februar måned, og målet havde været en hurtig magtovertagelse; men efter to uger havde man kun kontrol over en tredjedel af landet – hovedsagelig i det nordvestlige og allersydligste Spanien. I Madrid tøvede opstandens lokale leder general Fanjul, og efter at den nye premierminister José Giral, som var kommet til efter opstandens udbrud, under voldsomt pres fra fagforeningerne havde beordret våben uddelt til arbejderorganisationerne, blev opstanden nedkæmpet allerede i løbet af den 21. juli. I de følgende dage drog nydannede arbejdermilitser ud i alle retninger for at møde de fremrykkende oprørsenheder, og efter hårde kampe i Sierra'en nordvest for Madrid var den militære situation fra slutningen af juli måned nogenlunde stabil omkring hovedstaden.³⁹

Magtdelingens Madrid

Opstanden var slået ned i det meste af landet, men det Republikanske magtapparat lå i ruiner. Intetsteds i den loyale zone havde Girals regering nogen reel autoritet. Kun en brøkdel af hærens officerer forblev loyale mod regeringen; de menige var ved opstandens udbrud blevet beordret hjem i et forsøg på at rive mandskabet bort under de oprørske officerers fødder, og søgte nu i stort tal ind i de nye arbejdermilitser. Det samme gjorde de loyale dele af politi, stormgarde – de såkaldte Asaltos – og civilgarde, hvorfor ordensmagten



Francisco Largo Caballero (1869-1946). Udlært stukkatør i Madrid. I perioden 1932-1935 leder af det spanske Socialistparti Partido Socialista Obrero Español (PSOE) og fra 1934 til 1937 leder af det store socialistiske fagforbund Unión General de Trabajadores (UGT). Arbejdsminister i Republikkens første regering fra 1931 til 1933. Premierminister fra september 1936 til maj 1937. Largo Caballero var fagforeningsmand med dybe rødder i reformismen, og gennem mere end 40 år kæmpede han indædt for ad den vej at forbedre levevilkårene for arbejderne. Efter problemerne med at iværksætte de nødvendige økonomiske reformer i Republikkens første år, ændrede han fra slutningen af 1933 retorik, og slog ind på en revolutionær linie med stor appel især til arbejderne på landet. Dette kursskifte førte til en strid blandt socialisterne, som lammede bevægelsen i de kritiske år omkring udbruddet af den spanske borgerkrig.

i Madrid menes at være blevet reduceret til en tiendedel.⁴⁰

Retsvæsenet samt stats- og lokaladministrationen i Madrid ramtes ligeledes af desertering og omfattende udrensninger af formodet illoyale elementer, hvorfor embedsstanden ligeledes reduceredes til omkring 10%.⁴¹

Men hvem overtog magten i dette tomrum? Og hvad var omfanget af den sociale revolution, der udløstes ved de Republikanske institutioners sammenbrud?

Det, man umiddelbart kan fastslå, er, at det ikke var Largo Caballero og den i realiteten reformistiske UGT-ledelse, som anstiftede de sociale omvæltninger, der fulgte i kølvandet på opstandens endeligt i Madrid.⁴² Som nævnt havde UGT længe været i defensiven i Madrid, mens CNT under byggestrejken havde anlagt så aggressiv en linie, at man kom på kant med dele af den nationale ledelse. Med militærets opstand var tonen i Madrid blevet skærpet, og CNT var derfor meget synlige. Som i månederne op til militærrevolten må UGT derfor betegnes som de dominerende i kraft af medlemstallet og CNT som de mest aggressive og iøjnefaldende. Magtfordelingen i revolutionens Madrid var altså et produkt af den voksende sociale og politiske ubalance i årene før borgerkrigen.

Det afgørende er, at ingen af parterne var stærke nok til alene at tage magten i Madrid. Som det sås under byggestrejken, ønskede UGT ikke at tage magten, og ifølge den spanske historiker Santos Juliá havde de næppe styrken til at gøre det. Noget lignende gør sig gældende med anarkisterne. Heller ikke CNT havde den fornødne styrke, og dertil kom, at magten for anarkisterne ikke nødvendigvis var noget man skulle stræbe efter at opnå. For mange anarkister udgjorde kollektiveringerne og det, at arbejderne var under våben, revolutionen i sig selv.⁴³ Den republikanske regering fik derfor lov til at leve videre som en tom skal uden egne magtmidler. Statsapparatet lå i ruiner, men som Santos Juliá fremhæver, så steg der stadig røg fra murbrokkerne. Arbejderne havde nemlig – bevæbnet af Republikkens egne officerer – nedkæmpet Re-

publikkens fjender uden selv at tage den politiske magt. I Madrid forekom der ingen storm på Vinterpaladset. Nationalbanken var stadig på regeringens hænder, og fagforeningerne mødte nu op i ministerierne, ikke for at styrke dem, men for at tilbyde deres hjælp. Arbejderne begyndte således at udføre statens opgaver.⁴⁴

Den reelle magt lå imidlertid hos de væbnede grupper i gaderne.⁴⁵ Og det er tydeligt, at disse grupper opførte sig, *som om* arbejderne havde taget den politiske magt. Det var et træk, der gik igen fra Madrid til Barcelona og fra UGT til CNT, og som formentlig udsprang af, at de nye militser i mange tilfælde var arbejderklubber eller bevæbnede fagforeninger, der traditionelt kun havde en ringe indbyrdes tilknytning. Følgen blev et stort antal bevæbnede arbejdere, som det i den første forvirrede tid var svært at kontrollere fra centralt hold.⁴⁶

Et ubeskriveligt kaos rådede derfor i Madrid. Statsapparatets sammenbrud havde forårsaget – ikke en magtdeling mellem legale og revolutionære kræfter – men en spredning eller ligefrem en pulverisering af magten.⁴⁷ Som César Lorenzo skriver, skabte hver ideologiske sektor sin egen stat i staten; alle førte de krigen på egen hånd og bekymrede sig kun om egne behov.⁴⁸

Den sociale revolution i Madrid

Mens yderkvartererne forblev under arbejdermilitsernes kontrol, begyndte de stærkt reducerede politistyrker allerede få dage efter opstanden at patruljere i byens centrum.⁴⁹ Man kan derfor sige, at statsapparatet kom til at fungere som én blandt flere indbyrdes uafhængige grupper. Spørgsmålet om, hvorvidt de utallige væbnede grupper og organisationer var i stand til at styre begivenhederne fra centralt hold, er ikke fyldestgørende undersøgt. Man ved blot, at der var problemer i de første dage. Yderligere ved man, at UGT traditionelt blev styret oppefra og nedefter, mens CNT omvendt havde en meget sparsom styring ovenfra. Så sent som i december måned gav

såkaldt ukontrollable anarkistiske patruljer ved Madrids indfaldsveje således anledning til ophevede diskussioner i Madrids Forsvarsjunta.⁵⁰

Tallene er stærkt omstridte, men et afbalanceret skøn er, at op mod 6.000 dræbtes under den efterfølgende politiske terror i Madrid og næsten alle i krigens første tre måneder. Dertil kom, at tusinder fængsledes.⁵¹

En udtømmende undersøgelse af forholdene på arbejdsmarkedet er heller ikke foretaget;⁵² men det står klart, at virksomheder ledet af arbejderråd var et udbredt fænomen over hele byen, både på skomagerværksteder og i andre håndværk.⁵³ Byggeriet var gået i stå med borgerkrigens udbrud, og Madrids industrisektor i øvrigt var ubetydelig; og da småforetagender som butikker og værksteder – og det vil sige størstedelen af byens næringsliv – som hovedregel forblev på private hænder, var det således først og fremmest de få store offentlige virksomheder, der blev beslægtet af fagforeningerne. Som eksempler kan nævnes elektricitetsselskaberne og jernbaneselskabet Compañía de Ferrocarriles del Norte, der blev overtaget af UGT og CNT i fællesskab.⁵⁴

Largo Caballero danner regering

I mellemtiden trængte general Francos Afrika-hær fra det sydvestlige Andalusien nordover gennem Estremadura med retning mod Madrid. Den svage venstrerepublikanske Giral-regering kunne ikke sætte sig igennem, og krigsførelsen på den republikanske side prægedes derfor i denne periode af en fuldkommen mangel på central ledelse. Nervøsiteten bredte sig i politiske kredse, og det stod klart, at der måtte gøres noget for at samle trådene.⁵⁵

Da det var naturligt, at arbejderorganisationernes nye styrke afspejledes i landets regering, var det vigtigt, at den nye regeringsleder blev en person, som både havde indflydelse i fagbevægelsen og nød bred politisk støtte. Det var – og er – en udbredt opfattelse, at Largo Caballero på dette tidspunkt var den eneste leder af denne type.⁵⁶

Den moderate socialist Indalecio Prieto's

vent-og-se-taktik i denne periode, udlægges af historikeren Helen Graham, som om Prieto ønskede at lade Largo Caballero og hans folk slide sig selv op i forsøget på at tæmme revolutionen. Men for Largo Caballero selv så den gamle reformistiske drøm om en fredelig og forfatningsmæssig, socialistisk magtovertagelse nu ud til at være inden for rækkevidde. Ud over at samle Republikkens kræfter for at kunne vinde krigen, måtte regeringen, med Largo Caballero i spidsen, imidlertid være i stand til at garantere arbejderklassens vindinger. Det var derfor afgørende, at den nye regering afspejle arbejderorganisationernes dominans, og at der skabtes en venstresocialistisk kerne i regeringen, som kunne sikre, at det skete. Men dette mislykkedes, da Caballeros egne folk var splittede indbyrdes. Således anså mange snart udenrigsminister Julio Alvarez del Vayo for at være en kommunistisk medløber.⁵⁷

Kort sagt var socialisternes manglende evne til selv at skabe en sammenhængende politik symptomatisk for den generelle politiske situation i den republikanske zone, og hverken Largo Caballero, hvis samlingsregering afløste Girals den 4. september, eller anarkisternes indtræden heri den 5. november kunne løse problemerne. De revolutionære, med anarkisterne i spidsen, nægtede at opgive den sociale revolutions vindinger, mens kravet om en militær enhedskommando og et stop for revolutionære eksperimenter lød stadig stærkere fra borgerlige og kommunister. Uden en handlekraftig kerne kunne den socialistisk ledede regering ikke honorere de voldsomme krav om en effektiv ledelse, som krigsførelsen stillede. De borgerlige republikanere havde allerede vist, at de ikke kunne løfte opgaven, og anarkisterne hverken kunne eller ville påtage sig en førende rolle. Scenen var derfor overladt til kommunisterne.⁵⁸

Kommunisterne

Kommunistpartiet Partido Comunista de España (PCE) var før borgerkrigen en ubetydelig størrelse med omkring 40.000 medlemmer i hele landet.⁵⁹ Politisk bestemtes partiets

linie af Kominterns folkefrontsstrategi og hensynet til Sovjetunionens udenrigspolitik.

Om Sovjetunionens storpolitiske mål i denne periode ved man idag, at de var betinget af frykten for et militært opgør med Tyskland.⁶⁰ Skulle muligheden for en fælles forståelse med de vestlige demokratier holdes åben i Spanien, måtte man derfor have hånd i hanke med den revolutionære udvikling for at få den spanske Republik til at fremstå som et troværdigt borgerligt demokrati.

Midt i Republikkens sammenbrud var kommunisterne således de eneste som åbent tog afstand fra den revolutionære udvikling. Sammen med partiets indiskutable evne til at organisere fik kommunisternes moderate politik fra september og oktober derfor medlemsskaren til at vokse voldsomt. Medlemstallet var i marts 1937 efter egne opgivelser nået op på 250.000.⁶¹

Endelig betød indgåelsen i august måned af Ikke-indblandings-aftalen mellem stormagterne, at Republikken isoleredes internationalt. Da Stalin imidlertid, i lighed med Hitler og Mussolini, brød aftalen, blev resultatet, at Sovjetunionens – og dermed Kommunistpartiets – indflydelse øgedes; en udvikling, som blev mærkbar fra den sovjetiske ambassadør Marcel Rosenbergs ankomst til Spanien i slutningen af august, og som forstærkedes i løbet af oktober og november, da de sovjetiske militærleverancer begyndte at ankomme.⁶²

Det forenede socialistiske ungdomsforbund

Det forenede kommunistisk-socialistiske ungdomsforbund, Juventudes Socialistas Unificadas – JSU's – tilslutning til Kommunistpartiet i løbet af efteråret var et konkret udslag af kommunisternes fremmarch på den politiske scene. Largo Caballero havde tilladt sammenlægningen af de to forbund med den bagtanke, at de revolutionære ungsocialister ville opsluge det kommunistiske ungdomsforbund.⁶³ Historikeren Santos Juliá mener endvidere, at Largo Caballeros tilnærmelser til kommunisterne og CNT i løbet af efteråret var en

fortsættelse af den politik, der var begyndt et år forinden: Nemlig at bruge kommunistpartiet og CNT som våben i den interne og altoverskyggende strid i den socialistiske bevægelse; det vil sige som en modvægt til Prietos alliance med de republikanske partier.⁶⁴ Men med kommunisternes offensive linie og JSU's afhopning ramte denne strategi ham selv. Jorden skred under Caballero.

Situationen i Madrid

Largo Caballeros regeringsdannelse i september hilstes fra begyndelsen velkommen fra mange sider, men det skulle det snart vise sig, at Madrid i realiteten fortsatte uden regering.⁶⁵ Årsagen var den bitre politiske magtkamp mellem de revolutionære kræfter på den ene side og borgerlige og kommunister på den anden. Manglen på ledelse, som var en følge af denne magtkamp, betød, at militserne trængtes tilbage mod Madrid i vild uorden, og følelsen af, at Madrids fald nu blot var et spørgsmål om tid, begyndte at brede sig. Derfor fostredes allerede fra midten af september måned tanken om at rømme Madrid i ledende politiske kredse. Largo Caballeros holdning i denne fase fremgår ikke tydeligt af materialet, mens det står klart, at Kommunistpartiet gik ind for en rømning. Regeringen måtte bringe sig i sikkerhed, og kommunisterne så ingen modsætning mellem at regeringen forlod Madrid, og at byen forsvaredes til sidste mand. Anarkisterne derimod, modsatte sig kategorisk enhver tanke om at opgive byen. Ganske kendetegnende enedes man derfor hverken om at rømme byen eller om entydige kriterier for, hvornår en eventuel rømning skulle foretages.⁶⁶

Den 6. november stod oprørshæren i byens forstæder. På regeringsmødet samme dag kom de anarkistiske ministre under voldsomt pres for at godkende regeringens afrejse. Mødet sluttede først på aftenen, og umiddelbart efter begyndte medlemmerne af regeringen samt stats- og lokaladministrationens embedsmænd i dybeste hemmelighed at begive sig ad landevejen mod Valencia.⁶⁷

Caballeros ordrer til Miaja

Som øverstbefalende for de styrker, der skulle forsvare Madrid, indsattes ved regeringens afrejse general José Miaja. Han troede ikke selv på, at byen kunne forsvares, og synes ikke at have været i tvivl om den rolle, han var blevet tildelt. Det siges, at han næsten græd af vrede, da han blev gjort bekendt med sin udnævnelse.⁶⁸

Den civile ledelse skulle under forsæde af Miaja varetages af et Forsvarsråd, den såkaldte Junta de Defensa de Madrid. Rådet var at opfatte som regeringens delegerede i Madrid, og partierne skulle være repræsenteret i juntaen i forhold til antallet af ministre i regeringen, men hverken Forsvarsjuntaens opgaver eller kompetence blev entydigt defineret. Forklaringen er, i følge de spanske historikere Julio Arósteguis og Jesús A. Martínez' gennemgang af det i dag kendte materiale, at det for regeringen gjaldt om at vinde tid, og at man ikke troede på muligheden af at forsvare byen. Det var derfor ikke så presserende hverken at præcisere ordrene eller at gøre deres ordlyd kendt.⁶⁹

Junta de Defensa de Madrid

Natten mellem den 6. og 7. november udfoldede Miajas generalstab under ledelse af major Vicente Rojo store anstrengelser for at skaffe sig et overblik over situationen.⁷⁰ Samtidig havde Miaja kontakt med en række fagforeningsfolk og medlemmer af politiske partier med henblik på at nedsætte den påtænkte Forsvarsjunta.

Den eneste kilde i det tilgængelige materiale, der nøjere omtaler omstændighederne omkring Forsvarsjuntaen i disse sene nattetimer, er kommunisten Santiago Carrillo. Denne har i en senere beretning fremhævet den rolle, som kommunisterne spillede, og berettet, at han og flere ledende kommunister havde samtaler med Miaja om forskellige spørgsmål vedrørende den interne sikkerhed, det militære forsvar og ledelsen af byen. Man kom dernæst ind på fordelingen af den fremtidige Forsvarsjuntas opgaver, og angiveligt enedes man alle-



rede på dette tidspunkt om nødvendigheden af at adskille de civile opgaver fra de militære.⁷¹

Indtrykket af kommunisterne som den drivende kraft i dannelsen af Forsvarsjuntaen bekræftes af, at Largo Caballero, umiddelbart in-



Madrids arbejdere på gaden den 17. februar 1936 – dagen efter valget, hvor Folkefronten sejrede. (ABA)

den han selv forlod Madrid, blev opsøgt af repræsentanter for JSU – heriblandt JSU's formand, den dengang 21 årige Santiago Carrillo, og det senere medlem af juntaen, den jævnaldrende José Cazorla. De ville forhøre sig om,

hvorvidt den påtænkte Forsvarsjunta allerede var nedsat, og Caballero erfarede derfor til sin vrede, at de kommunistiske ministre havde lækket, hvad der var gået for sig på regeringsmødet nogle timer forinden.⁷² Også kommuni-

sterne på de lidt lavere niveauer vidste altså, hvad der var i gang.⁷³

I Krigsministeriet fortsatte bestræbelserne på at nedsætte Forsvarsjuntaen, og historikerne Aróstegui og Martínez har i deres værk om juntaen redegjort for faserne i arbejdet op til juntaens konstituerende møde den 7. november klokken seks om aftenen. Heraf fremgår det, at de forskellige partier og organisationer fik besked på at stille med en repræsentant til den påtænkte Junta på et møde klokken elleve om formiddagen den 7. november. Ligeledes fremgår det, at CNT ikke blev orienteret om dette møde. Anarkisterne mødtes derfor om eftermiddagen, inden det konstituerende møde, af et fait accompli.⁷⁴

Den sammensætning juntaen fik, svarede hverken til sammensætningen af regeringen eller af eksempelvis Folkefronten. Regeringen havde i alt atten medlemmer og dermed dobbelt så mange, som der var consejerías – eller afdelinger – i Forsvarsjuntaen. Forholdsmæssigt skulle socialisterne derfor have haft den øverste ledelse i tre af de ni consejerías – og fik det da også på papiret – men havde i realiteten kun ledelsen i eet. Kommunisterne skulle have ledet et enkelt consejería, men stod i spidsen for hele tre; anarkisterne fik de to, de var berettiget til, mens venstrerepublikanerne fik ét, selv om de kunne gøre krav på to.⁷⁵

Forsvarsjuntaens medlemmer

Regeringens og de ledende politikeres afrejse natten mellem den 6. og 7. november efterlod et politisk magttomrum i hovedstaden. Ikke mindst socialisterne, som længe havde været lammet af den interne strid i partiet, fremstod i begyndelsen af november svækkede. Afdelingen i Madrid, Agrupación Socialista Madrileña (ASM), var forblevet loyal mod Largo Caballero, men blev udsat for en kraftig åreladning, da et stort antal af dens ledere i september måned indtrådte i Caballeros første regering. Det organisatoriske arbejde i Madrid blev herefter overdraget til en midlertidig komité.⁷⁶

Af referatet fra juntaens første møde den 7.

november fremgår det, at socialisternes ledelse var blevet yderligere drænet. Det gjaldt dog ikke Socialistpartiet alene; men mange af dem, som aftenen før havde indvilliget i at indtræde i Forsvarsjuntaen, viste sig den 7. november om morgenen at være flygtet.⁷⁷ Det samme var tilfældet med UGT's ledelse, hvor man måtte vælge et nyt forretningsudvalg til byens Casa del Pueblo, fordi mange fra det gamle udvalg var flygtet til Valencia – en tendens, som synes at være gået igen blandt lederne af en række fagforeninger.⁷⁸ Denne faneflugt efterlod allerede i november 1936 en bitter følelse hos dem, der blev tilbage, og førte i sommeren 1937 til et voldsomt opgør blandt socialisterne.⁷⁹

Bortset fra erfarne folk fra bevægelsen som Wenceslao Carrillo, Rafael Henche, Carlos Rubiera og den politisk marginaliserede Julián Besteiro – som med undtagelse af Rubiera, alle fik sæde i det betydningsløse byråd, den 8. november⁸⁰ – synes der ikke at have været mange prominente socialister tilbage i Madrid. Det var derfor folk fra 2. og 3. geled uden større erfaring, som nu pludselig måtte træde ind på den politiske scene. Med ledelsens afrejse til Valencia blev der endnu længere mellem top og bund i en bevægelse, som siden militæropstandens udbrud i forvejen havde savnet initiativ og styring. Tilmed blev det netop i de dage åbenlyst for enhver, at JSU havde tilsluttet sig Kommunistpartiets politiske linie, og dertil kom splittelsen i den socialistiske bevægelse som helhed, opbruddet i det gamle Madrids sociale balance og CNT's indtog på scenen. Det var derfor en noget ramponeret socialistisk bevægelse, som gik til opgaven.

Om CNT's arbejde i denne periode vides ikke meget mere, end at hovedvægten i deres indsats lå hos trojkaen Eduardo Val, Manuel Salgado og José García Pradas i den såkaldte Forsvarskomité for CNT i Centralspanien.⁸¹ Endvidere var mange af de mest aktive og militante medlemmer ved fronten,⁸² hvilket var i overensstemmelse med anarkisternes indgroede skepsis mod det politiske system.

Anderledes forholdt det sig med kommunisterne, der som det eneste parti lod landsledelse

sen forblive i Madrid. Vi ved i dag, at det ikke skete, fordi Kommunistpartiet troede mere på byens mulighed for at holde stand end de øvrige partier. Tværtimod skete det ud fra en politisk beregning, idet den prestige man ville opnå ved at forblive i den belejrede hovedstad, forventedes at overstige faren for at blive taget til fange ved byens fald. Og som bekendt viste beslutningen sig at være risikoen værd.⁸³ Ydermere undgik man, at der blev stor afstand mellem ledelse og medlemmer, hvilket givetvis har forstærket indtrykket af et handlekraftigt parti – eller med Stalin's særlige udsending i Spanien, journalisten Mijail Koltsovs ord: Det eneste parti man lagde mærke til i Madrid.⁸⁴

Dertil kom, at de kommunister, der sad i Forsvarsjuntaen, var erfarne folk med politisk vægt – så som Antonio Mije, der var medlem af partiets forretningsudvalg, Isidoro Diéguez fra det gamle bystyre og Santiago Carrillo, der var generalsekretær for JSU, og som netop i de dage blev medlem af partiet. Ifølge Aróstegui og Martínez var de derfor mere politisk repræsentative end de øvrige partiers medlemmer af juntaen.⁸⁵

Kommunisternes repræsentation

I forbindelse med spørgsmålet om, hvorvidt kommunisterne var overrepræsenteret i Forsvarsjuntaen, er det i årevis blevet diskuteret, hvor mange medlemmer af juntaen partiet reelt rådede over. Især har general Miajas politiske tilhørsforhold været genstand for diskussion. Den amerikanske historiker Burnett Bolloten mener på grundlag af Republikkens præsident, Manuel Azañas memoirer og Largo Caballeros uddgivne erindringer, at Miaja var medlem af Kommunistpartiet; men med tanke på Azañas afstand til begivenhederne og ikke mindst på fjendskabet mellem Caballero og Miaja er det næppe de mest overbevisende kilder.⁸⁶

En gennemgang af referaterne fra Forsvarsjuntaens møder viser imidlertid, at Miaja kun ved én eneste lejlighed var direkte uenig med kommunisterne.⁸⁷ Det virker derfor som en rimelig, samlet vurdering, at Miaja, uanset hvor

hans politiske sympati lå, klart støttede kommunisternes politiske linie. Ganske som mange andre officerer på den tid.⁸⁸

Som sagt tidligere sad kommunisterne altså på mindst tre af juntaens i alt ni Consejerías eller Delegaciones. Det fremgår af, at både JSU's folk og repræsentanterne fra UGT, Pablo Yagüe Esteverá og Luis Nieto de la Fuente, i følge mødereferaterne i hele juntaens levetid, møde for møde, var utilslørede fortalere for Kommunistpartiets politik. Lægger man Miajas åbenhed overfor kommunisterne oveni, kan man derfor roligt sige, at partiet var overrepræsenteret.

Fordelingen af poster

Omvendt er det rigtigt, når Aróstegui og Martínez slår fast, at kommunisterne ikke havde flertal i Forsvarsjuntaen. Det afgørende var, hvilke poster partiet beklædte;⁸⁹ og her er de enige med Bolloten.

Bolloten betegner kommunisternes poster – som ansvarlige for militser, forsyninger samt lov og orden – som et flertal af juntaens nøgleposter, og hertil kommer Miajas stilling som formand for Forsvarsjuntaen.⁹⁰ Aróstegui og Martínez indvender imidlertid, at kun posten som ansvarlig for lov og orden med rette kan betegnes som en nøglepost, idet Carrillo og Cazorla kunne bruge den til at skaffe sig et fast greb om de nye politistyrker i byen. Posten som ansvarlig for militserne betegnes derimod som ubetydelig, fordi området i realiteten var underlagt militæret, ligesom forsyningsområdet på grund af de utilstrækkelige tilførsler aldrig kom til at fungere tilfredsstillende.⁹¹

Efter min mening er Aróstegui og Martínez's vurdering forkert. Posten som ansvarlig for militserne var overordentlig vigtig, da man med besiddelsen af denne post og den store indflydelse partiet havde i de væbnede styrker, kom til at beherske både det civile og det militære organisatoriske apparat, som lå til grund for militariseringen af militserne og opbygningen af den nye republikanske Folkehær. Og kan denne post synes nok så ubetydelig ved læsningen af Forsvarsjuntaens møder-



Det officielle fotografi fra Forsvarsjuntaens første møde den 7. november 1936. Juntaens leder, general José Miaja, ses med briller siddende som nummer fem fra højre. (Illustration fra Julio Aróstegui og Jesús A. Martínez: La Junta de Defensa de Madrid, Madrid 1984)

eferater, så sikre besiddelsen af den ikke desto mindre, at andre ikke kom til fadet. Her ved forhindrede man den politiske indblanding, som i krigens første måneder havde ført til kaotiske tilstande i de væbnede styrker. Man fik adskilt den civile og den militære del af krigsførelsen. Besiddelsen af denne post mener jeg således var en vigtig – og måske afgørende – forudsætning for at militariseringen af militserne blev så effektiv.

Også posten som ansvarlig for lov og orden var betydningsfuld, måske den vigtigste post i juntaen overhovedet, fordi den skaffede kommunisterne kontrol med politiet. Som allerede nævnt begyndte partiet ud over den væsentlige indflydelse i de væbnede styrker nu også at få hånd i hanke med magtapparatet bag fronten.

Hvad angår socialisternes repræsentation, kan man konstatere, at de ville have haft tre pladser i Forsvarsjuntaen, hvis ikke repræsen-

tanterne for både JSU og UGT havde vist sig at være kommunister, da det kom til stykket. De måtte derfor i realiteten nøjes med en enkelt post – én sølle post – som juntaens sekretær. Set i forhold til kommunisternes tre poster må det betegnes som et alvorligt tilbageslag for den førhen så magtfulde bevægelse; og på denne baggrund kan det ikke undre, at socialisterne fyldte så lidt på Forsvarsjuntaens møder.

Fordelingen af juntaens poster skete som nævnt natten til den 7. november uden anarkisternes medvirken, og heller ikke deres ansvarsområder i juntaen var centrale. Især kunne stillingen som ansvarlig for krigsindustrien virke nærmest symbolsk, når man tænker på, hvor beskeden industrisektoren var i Madrid.⁹² Det andet område, information, kunne måske med tiden være blevet et effektivt våben i kampen for at kontrollere Forsvars-

juntaens propagandaapparat; men dette område overgik til venstrerepublikaneren José Carreño ved juntaens reorganisering den 1. december. I stedet overtog anarkisterne ansvaret for transportsektoren, der var en hvepsereede uden den store magtpolitiske betydning.⁹³

Sammenfattende kan man således fastslå, at Kommunistpartiet, som var den drivende kraft i fordelingen af posterne, var overrepræsenteret, mens socialisterne var klart underrepræsenteret i denne Junta. Ydermere stillede kommunisterne i modsætning til de øvrige partier med folk af en vis politisk tyngde; således hældede Miaja, Forsvarsjuntaens leder, kraftigt til deres side, ligesom kommunisterne sad på juntaens suverænt mest betydningsfulde poster: Lov og orden og Milicias. Sammensætningen af Forsvarsjuntaen var det konkrete udtryk for, at kommunisterne – med den anarkistiske historiker César Lorenzos ord – helt bogstaveligt havde taget socialisternes plads. For anarkisterne betød det ikke den store forskel. De var vant til at være i opposition i Madrid. Nu var modstanderen blot en anden.⁹⁴

Socialisterne derimod måtte sande, at faldet fra tinderne var en realitet. Forud var gået en lang, fremadskridende proces, hvor den socialistiske bevægelse i Madrid var kommet under pres både udefra og indefra. Først og fremmest havde tilvandringer, følgerne af den verdensøkonomiske krise og udløsningen af årtiers sociale spændinger under den 2. Republik ødelagt den følsomme sociale balance, som var grundlaget for UGT's dominans i Madrid. Dermed fik de langt mere aggressive anarkister fodfæste i byen, og de lagde herefter UGT under pres fra venstre. Dernæst førte den indre splid blandt socialisterne, mellem den gamle reformistiske praksis og de nye revolutionære vinde, til, at venstresocialisterne og Largo Caballero langsomt, men sikkert blev isoleret. Den revolutionære tale afskar dele af bevægelsen fra de reformvenlige republikanere, og den reformistiske praksis forhindrede en alliance med CNT. Samtidig resulterede den indre splittelse i bevægelsen i en handlingslammelse, der gjorde det umuligt for

socialisterne at handle samlet, når det gjaldt. I Madrid mærkedes det under opstanden i 1934 og byggestrejken i sommeren 1936.

Med udbruddet af borgerkrigen i juli 1936 øgedes presset udefra. De indbyrdes uafhængige revolutionære militser blev løbet over ende af Francos fremrykkende hær, og det blev derfor fatalt for socialisterne, at de ikke magtede at forene kræfterne på den republikanske side. I stedet trådte kommunisterne ind på scenen med et klart formuleret krav om fælles ledelse og et stop for revolutionære eksperimenter. Folk fra alle lejre sluttede op bag denne linie, og jorden begyndte at skride under socialisterne, hvilket blev tydeligt, da JSU gik over til Kommunistpartiet. Samtidig blev der længere mellem top og bund i den socialistiske bevægelse i Madrid. Flere lokale ledere indtrådte således i Largo Caballeros regering den 4. september, og med regeringens beslutning om at rømme byen forsvandt også en lang række fagforeningsfolk og ledende politikere fra partiet i de sene aftentimer den 6. november. På et kritisk tidspunkt, netop da kommunisterne gik forrest i sammensætningen af Forsvarsjuntaen, var socialisterne i Madrid således i realiteten uden ledelse. Om morgenen den 7. november vågnede man derfor op til en situation, hvor Kommunistpartiet havde overtaget socialisternes plads som den dominerende kraft i byen. For socialisterne var udgangspunktet nu, at de var blevet tildelt en birolle i ledelsen af byen. En ny tid var begyndt.

Noter

1. Juliá (1984a) s. 151 og 155-156. Se også Payne s. 143. I øvrigt bygger artiklen på forskellige afsnit i forfatterens bog *Bag Madrids Barrikader*, Akademisk Forlag, København 2002 (under udgivelse)
2. Juliá (1984a) s. 71, 74-79 og 81, Juliá (1984b) s. 140-143
3. Juliá (1995) s. 466-467, Juliá (1984a) s. 152, 153 og note 6 på s. 153-154, samt s. 166, Juliá (1977) s. 260, Aviv s. 235-236 og 248, note 20, Shubert s. 130-133, samt Preston s. 94 og 219, note 3. FLE er en forkortelse af Federación Local de Obreros de la Edificación de Madrid y sus Límitrofes

4. Juliá (1984a) s. 149, 151 og 159-167, Juliá (1987) s. 237, Graham (1990) s. 132
5. Juliá (1984a) s. 78-79 og tabel 28 på s. 453-454, Juliá (1984b) s. 140 og 156, note 12 og s. 143
6. Harrison s. 40 og 80-81. R.Carr s. 17-18 og 33-34, Shubert s. 23 og 45-48. Juliá (1984a) s. 59-62, s. 427, tabel 6 og s. 428, tabel 7, Juliá (1984b) s. 139-140 og note 7 på s. 155-156
7. Payne s. 153-154 og 418, note 15, 234-235 og 373, Preston s. 74-75 og 217, note 66, Aviv s. 231 og 247, note 6, Juliá (1995) s. 510
8. Juliá (1984a) s. 63-66 og note 32 på s. 65-66, samt 424, tabel 2 og 425, tabel 3. Juliá (1984b) s. 140. Juliá (1995) s. 453-454
9. Harrison s. 79-85 og Bricall s. 361-363
10. Juliá (1984a) s. 453, tabel 27 og s. 453-454, tabel 28, Juliá (1984b) s. 140-141 og 156, note 14, Juliá (1995) s. 510, Payne s. 153-154 og 418, note 15, 234-235 og 373, Preston s. 74-75 og 217, note 66, Aviv s. 231 og 247, note 6
11. Juliá (1984b) s. 143
12. Juliá (1984a) s. 79-80, Juliá (1984b) s. 143 og Sánchez Pérez s. 50
13. Juliá (1984a) s. 181 og 184-188
14. Juliá (1984a) s. 172-173 og 188-190, Payne s. 143-144, Sánchez Pérez s. 66 og Lorenzo s. 19
15. Juliá (1984a) s. 188-189 og 189, note 45, Juliá (1977) s. 260, Aviv s. 240 og 249, note 30, Shubert 131, Tuñón de Lara (1981) s. 215 og Sánchez Pérez s. 58, 61 og 69-70
16. Sánchez Pérez s. 66, Juliá (1984b) s. 152-153, Juliá (1984a) s. 188, Payne s. 143
17. Juliá (1984a) s. 256-264, 295-306 og 418, Juliá (1984b) s. 145
18. Payne passim, Preston passim, Harrison s. 77-108
19. 23 Payne s. 143-144, Juliá (1984a) s. 151, 167, 168, note 22 og 170-171, Juliá (1984b) s. 142-145
20. Juliá (1984b) s. 143-144
21. Brenan s. 224-225, Payne s. 143-144, Preston s. 60 og 87-88, Juliá (1984b) s. 144-146, Aviv s. 238 og 240
22. Juliá (1984b) s. 146-147
23. ibidem
24. Preston s. 5-6, 11, 14 og 133, Payne s. 260-261
25. Juliá (1984b) s. 148 og 157, note 26, 150-151 og 158, note 31, Juliá (1977) s. 307-308, 311-312 og 321-322, 325, Preston s. 60, 77 og 217, note 70, 105-106 og 221, note 35, 133, 144-145 og 227, note 45 og 191 Graham (1990) s. 129, 137-138, 137, note 21, Tusell s. 133-135, Payne s. 139, Aviv s. 241
26. Graham (1990) s. 128 og 132-134. Se også Juliá (1984a) s. 153, 167, 170-173 og 418-419, Payne s. 143-144
27. Juliá (1984b) s. 148-149, Payne s. 189-223
28. Juliá (1984b) s. 149-150
29. Juliá (1984b) s. 148 og 157, note 26, 150-151 og 158, note 31, Juliá (1977) s. 312 og 321-322, 325, Preston s. 60, 77 og 217, note 70, 105-106 og 221, note 35, 133, 144-145 og 227, note 45, 191 Graham (1990) s. 129, 137, note 21, Tusell s. 133-135, Payne s. 139, Aviv s. 241
30. Tusell s. 47, 104-105, 133-137 og 155, Payne s. 50, 180, 267-268 og 274
31. Juliá (1984b) s. 151, Juliá (1984a) s. 9-21
32. Juliá (1984b) s. 148 og 157, note 26, samt s. 150-153 og 158, note 31, Juliá (1977) s. 307-308, 311-312 og 321-322, 325, Juliá (1984a) s. 188, Preston s. 60, 77 og 217, note 70, s. 105-106 og 221, note 35, s. 133, s. 144-145 og 227, note 45, samt s. 191, Graham (1990) s. 129, 137-138 og 137, note 21, Tusell s. 133-135, Payne s. 139 og 143, Aviv s. 241, Sánchez Pérez s. 66
33. Juliá (1995) 519-520, Juliá (1977) s. 262-263, Juliá (1984a) s. 429, tabel 9, Juliá (1984b) s. 152-153, Payne s. 229, 340 og 447, note 40, samt s. 359-364 og 368-369, Aviv s. 241-245, Sánchez Pérez s. 49-50 og 59-70
34. ibidem
35. ibidem
36. Juliá (1977) s. 262-263
37. Lorenzo s. 215-216
38. Broué/Témime s. 93-102 med tilhørende noter på s. 119, samt s. 113-115, Payne s. 353-359 og 368-370. Se også Barea s. 106-114 og 119-124
39. Vázquez/Valero s. 57-66, 82-83 og 85, Juliá (1995) s. 522-524, Esenwein/Shubert s. 103-109
40. Esenwein/Shubert s. 108-109, Alpert (1984) s. 210-213, Bolloten s. 47-48, 53-54 og 249, Broué/Témime s. 124 og 145, Juliá (1995) s. 525
41. Bolloten s. 48-49 og 53-54, Esenwein/Shubert s. 108-109, Tuñón de Lara (1987) s. 125, Juliá (1995) s. 526-528, Vázquez/Valero s. 74-76 og 106-110
42. Graham (1991) s. 56-57
43. Juliá (1987) s. 234-236, Lorenzo s. 216 og 219
44. Juliá (1995) s. 525-526 og 536, Juliá (1987) s. 234-238, Tuñón de Lara (1987) s. 125
45. Bolloten s. 48
46. Juliá (1995) s. 527-529 og 536-537
47. Juliá (1995) s. 526
48. Juliá (1995) s. 526, Lorenzo s. 217
49. Juliá (1995) s. 531. Se i øvrigt Svend Rybner: *Bag Madrids Barrikader*, København 2002
50. Juliá (1995) s. 536-537, samt ACTA's 23., 27. og 30. december, 1936
51. Jackson s. 530-533, Juliá (1995) s. 532-533. Se også Esenwein/Shubert s. 129-133
52. Garrido González mfl. s. 63-65 og 132
53. Bolloten s. 57
54. Garrido González mfl. s. 131, Juliá (1995) s. 534, Vázquez/Valero s. 78 og Bolloten s. 222-223
55. Om fremrykningen se Salas Larrazábal (1987) s. 33-38, Colodny s. 13 og 153, note 17, Alpert (1984)

- s. 208-209 og 215-217, Tuñón de Lara/García-Nieto s. 271-272 og 274-275, Thomas s. 376-381. Om militserne i denne fase, se Alpert (1989) s. 20-63, Alpert (1984) s. 202-224, Fernández Bastarreche s. 47-53, samt Tuñón de Lara/García-Nieto s. 258, 261-262 og 272, Bolloten s. 250 og 259, Rojo s. 28 og Guzmán s. 67-69 og 112. Om stemningen i Madrid, se Esenwein/Shubert s. 108-109, Bolloten 81-83, Graham (1991) s. 55 og Borkenau s. 135
56. Juliá (1987) s. 234-238, Graham (1991) s. 56, Borkenau s. 135, Bolloten s. 120-122 og E.H. Carr s. 7-8 og 19-22
57. Graham (1991) s. 58. Til denne beskrivelse af socialisterne er, hvor ikke andet er nævnt, anvendt Graham (1991) s. 56-67, Graham (1990) s. 139-143, Juliá (1987) s. 234-245, Bolloten s. 115-116, 129 og 199 samt Borkenau s. 130-132
58. Juliá (1987) s. 236, Graham (1991) s. 61-67. Om anarkisterne se i øvrigt Bolloten/Esenwein s. 153-165, Lorenzo s. 255-266 med tilhørende noter på s. 267-273, Peirats vol. I, s. 221, Bolloten s. 199-200 og Borkenau s. 132
59. Bolloten s. 83 og 774, note 10
60. Haslam s. 107-128, samt noterne til dette på s. 262-267, Esenwein/Shubert s. 201-202
61. Esenwein/Shubert s. 114-115 og 151-154, Broué/Témime s. 208-209 og 229-235, Bolloten s. 82-83, 120-122 og noter 26-27 på s. 784-785, samt s. 124-125 og 128-129, E.H. Carr s. 7-8 og 19-22, Graham (1991) s. 65 og Borkenau s. 132
62. Ibidem
63. Preston s. 191, Graham (1991) s. 22, 27-33 og 42, Bolloten s. 125-126, 130-131 og 134-135
64. Juliá (1987) s. 239-240
65. Juliá (1995) s. 539-540
66. Aróstegui/Martínez s. 32, 56 og 57, Lorenzo s. 244-246, Ibárruri (ed.), vol. II, s. 136-137, Largo Caballero s. 175
67. Aróstegui/Martínez s. 34-35, 39 og 57-61
68. Aróstegui/Martínez s. 61, Bolloten s. 285, Largo Caballero s. 176-177
69. Aróstegui/Martínez s. 65 og 68. Ordren til Miaja, trykt i Rojo s. 255-256
70. Colodny s. 32, 46-47 og 171, noter 28-31, s. 51 og 172, note 47, samt s. 57-58 og 256. Rojo s. 31-34. Aróstegui/Martínez s. 64 og 250, noter 52-53, samt s. 66 og 250, note 63, Koltsov s. 198-201 og 204-206 og 215-216. Cardona s. 216, Salas Larrazábal (1986) s. 70
71. Carrillo i Aróstegui/Martínez s. 66 og 68, samt s. 250, noter 66-68
72. Aróstegui/Martínez s. 62
73. Graham (1991) s. 65 og 267, note 47
74. ACTA 8. november, 1936
75. Aróstegui/Martínez s. 80-82, Bolloten s. 203-204
76. Graham (1991) s. 129 og 278, note 10
77. ACTA 7. november, 1936
78. Vázquez/Valero s. 200 og 204, Graham (1991) s. 123
79. Graham (1991) s. 267, note 65, Barea s. 212-213, Vázquez/Valero s. 204
80. Vázquez/Valero s. 203
81. Lorenzo s. 217
82. Henholdsvis Seidman s. 64-65 og Martínez s. 1042 og 1057
83. Graham (1991) s. 65 og 267, note 47, hvor der henvises til den tidligere kommunistiske leder Fernándo Claudíns bog: *Santiago Carrillo: crónica de un Secretario General*, Barcelona 1983
84. Koltsov s. 226. Se også Graham (1991) s. 65-66, som omtaler den tiltrækning, som kommunisternes handlekraft øvede på de unge ledere i JSU netop i denne periode
85. Aróstegui/Martínez s. 141
86. Se Bolloten s. 883-884, note 19 vedrørende Largo Caballeros udgivne *Notas históricas sobre la guerra de España*, vol. I-IV, 1939-1940?, Madrid, *Fundación Pablo Iglesias*, samt Bolloten s. 295 og 296 og Aróstegui/Martínez s. 140-141
87. ACTA 15. april, 1937
88. Esenwein/Shubert s. 212
89. Aróstegui/Martínez s. 140
90. Bolloten s. 296-297
91. Aróstegui/Martínez s. 141
92. Lorenzo s. 219
93. Se Svend Rybner: *Bag Madrids Barrikader*, København 2002
94. Lorenzo s. 217 og 218

Litteratur

- ACTA's de las sesiones de la Junta de Defensa de Madrid*. Referaterne fra Forsvarsjuntaens møder, aftrykt på s. 292-454 som tillæg til bogen Aróstegui, Julio og Jesús A. Martínez: *La Junta de Defensa de Madrid. Noviembre 1936-Abril 1937*, Madrid 1984 (i noterne kaldet ACTA, samt datoen for det pågældende møde)
- Alpert, Michael: *El ejército republicano en la guerra civil*, Madrid 1989
- Alpert, Michael: *Soldiers, politics and war* i Preston, Paul (ed): *Revolution and War in Spain 1931-1939*, London 1984, s. 202-224
- Aróstegui, Julio og Jesús A. Martínez: *La Junta de Defensa de Madrid. Noviembre 1936-Abril 1937*, Madrid 1984
- Aviv, Aviva og Isaac Aviv: *The Madrid Working Class the Spanish Socialist Party and the Collapse of the Second Republic (1934-1936)* i *Journal of Contemporary History*, XVI (1981), s. 229-250
- Balbás, Covadonga, Elena Cabezali, Rosario Calleja,

- Matilde Cuevas, M.^a Teresa Chicote, M.^a Carmen García-Nieto og Elvira Lamuedra: *La mujer en la guerra civil: el caso de Madrid* (Seminario de Fuentes Orales) i Aróstegui, Julio (ed.): *Historia y Memoria de la Guerra Civil*, Encuentro en Castilla y León, Salamanca, 24-27 de septiembre de 1986, vol. II, s. 135-182, Valladolid 1988
- Barea, Arturo: *Oprøret*, København 1947
- Bolloten, Burnett: *The Spanish Civil War. Revolution and Counterrevolution*, Chapel Hill, North Carolina/London 1991
- Bolloten, Burnett og George Esenwein: *Anarchists in Government: A Paradox of the Spanish Civil War, 1936-1939* i Lannon, Frances og Paul Preston (eds.): *Élites and power in twentieth-century Spain*, Oxford 1990, s. 153-177
- Borkenau, Franz: *The Spanish Cockpit*, London 1937
- Brenan, Gerald: *The Spanish Labyrinth*, Cambridge 1987
- Bricall, Josep M.: *La economía española (1936-1939)* i Tuñón de Lara mfl.: *La guerra civil española. 50 años después*, Barcelona 1985, s. 359-417
- Broué, Pierre og Emile Témime: *The Revolution and the Civil War in Spain*, London 1972
- Cardona, Gabriel: *Las operaciones militares* i Tuñón de Lara mfl.: *La guerra civil española. 50 años después*, Barcelona 1985, s. 199-274
- Carr, E. H.: *The Comintern and the Spanish Civil War*, London 1984
- Carr, Raymond: *Modern Spain 1875-1980*, Oxford 1986
- Colodny, Robert G.: *The Struggle For Madrid: The Central Epic of the Spanish Conflict (1936-1937)*, New York 1958
- Esenwein, George og Adrian Shubert: *Spain at War. The Spanish Civil War in Context, 1931-1939*, London/New York 1995
- Fernández Bastarreche, Fernando: *La estrategia militar republicana durante la guerra civil-* i Santos Juliá (ed): *Anales de Historia. Socialismo y guerra civil*. Vol. 2, Madrid 1987, s. 47-69
- Garrido González, Luis, Fernando Quilis Tauriz, Natividad Rodrigo González, José Miguel Santacréu Soler: *Las colectivizaciones en la guerra civil: Análisis y estado de la cuestión historiográfica* i Aróstegui, Julio (ed.): *Historia y Memoria de la Guerra Civil*, Encuentro en Castilla y León, Salamanca, 24-27 de septiembre de 1986, vol. II, s. 63-134, Valladolid 1988
- Graham, Helen: *Socialism and war: The Spanish socialist party in power and crisis, 1936-1939*, Cambridge, England 1991
- Graham, Helen: *The Eclipse of the Socialist Left: 1934-1937* – artikel på s. 127-151 i Lannon, Frances og Paul Preston (eds.): *Élites and Power in Twentieth Century Spain. Essays in Honour of Sir Raymond Carr*, Oxford 1990
- Guzmán, Eduardo de: *Madrid svart och rött*, Stockholm 1939
- Harrison, Joseph: *The Spanish Economy in the Twentieth Century*, London/Sydney 1985
- Haslam, Jonathan: *The Soviet Union and the Struggle for Collective Security in Europe, 1933-39*, London og Basingstoke 1984
- Ibárruri, Dolores (ed.): *Guerra y revolución en España 1936-1939*, vol. I-IV, Moskva 1966-1977
- Jackson, Gabriel: *The Spanish Republic and the Civil War, 1931-1939*, Princeton, New Jersey 1972
- Juliá Díaz, Santos, David Ringrose og Cristina Segura: *Madrid. Historia de una capital*, Madrid 1995 – heri på s. 327-600 afsnittet af Juliá Díaz, Santos: *Madrid, capital del estado (1833-1993)*
- Juliá Díaz, Santos: *De la división orgánica al gobierno de unidad nacional* i Juliá Díaz, Santos (ed.): *Socialismo y guerra civil*, Anales de Historia, Madrid 1987, vol. 2, s. 227-245
- Juliá Díaz, Santos: *Madrid, 1931-1934. De la fiesta popular a la lucha de clases*, Madrid 1984 (Juliá (1984a))
- Juliá Díaz, Santos: *Economic crisis, social conflict and the Popular Front: Madrid 1931-6* – i Paul Preston (ed): *Revolution and War in Spain 1931-1939*, London 1984, s. 137-158 (Juliá (1984b))
- Juliá Díaz, Santos: *La izquierda del PSOE (1935-1936)*, Madrid 1977
- Koltsov, Mijail: *Diario de la guerra española*, Madrid 1978
- Largo Caballero, Francisco: *Mis recuerdos. Cartas a un amigo*, Mexico City 1976
- Lorenzo, César M.: *Syndikalismen vid makten*, Stockholm 1972
- Martínez, Jesús A.: *Madrid 1936. Una ciudad en guerra*, i *Hispania* vol. XLVII/167, Madrid 1987, s. 1027-1063
- Payne, Stanley G.: *Spain's First Democracy. The Second Republic, 1931-1936*, Madison, Wisconsin 1993
- Peirats, José: *La CNT en la revolución española*, vol. I-III, Cali (Colombia) 1988
- Preston, Paul: *The Coming of the Spanish Civil War*, London 1983
- Rojo, Vicente: *Así fue la defensa de Madrid*, (Mexico City 1967) Madrid 1987
- Rybner, Svend: *Bag Madrids Barrikader*, København 2002 (er under udgivelse på Akademisk Forlag)
- Salas Larrazábal, Ramón: *Estrategia militar de Franco* i Juliá Díaz, Santos (ed.): *Socialismo y guerra civil*, Anales de Historia, Madrid 1987, vol. 2, s. 33-45
- Salas Larrazábal, Ramón: *De milicianos a soldados* i Doménech, Asunción og Manuel Longares (eds.):

Historia 16: La guerra civil, vol. 10, Madrid 1986, s. 62-73

Sánchez Pérez, Francisco: *Clase obrera y conflictividad social en el Madrid del Frente Popular (febrero-julio de 1936)* i *Cuadernos de Historia Contemporánea*, nr. 13, Madrid 1991, s. 47-71

Seidman, Michael: *Individualisms in Madrid during the Spanish Civil War* i *Journal of Modern History*, vol. 68 (Chicago, marts 1996), s. 63-83

Shubert, Adrian: *A Social History of Modern Spain*, London 1990

Thomas, Hugh: *The Spanish Civil War*, Harmondsworth 1977

Tuñón de Lara, Manuel: *Los mecanismos del Estado en la zona republicana* i Juliá Díaz, Santos (ed.): *Socialismo y guerra civil*, *Anales de Historia*, Madrid 1987, vol. 2, s. 123-143

Tuñón de Lara, Manuel: *La segunda República* i Tuñón de Lara, Manuel (ed): *Historia de España*, Vol.IX, Barcelona 1981, s. 107-240

Tuñón de Lara, Manuel og M^a Carmen García-Nieto: *La guerra civil* i Tuñón de Lara, Manuel (ed): *Historia de España*, Vol.IX, Barcelona 1981, s. 243-545

Tusell Gómez, Javier: *La segunda república en Madrid: Elecciones y partidos políticos*, Madrid 1970

Vázquez, Matilde og Javier Valero: *La guerra civil en Madrid (1936-1939)*, Madrid 1978

Abstract

Svend Rybner: Socialists in the Spanish Civil War: Madrid 1936, *Arbejderhistorie* 1/2002, s. 16-35

The outbreak of the Spanish Civil War in July 1936 was a disaster for the Socialist movement. Incapable of acting when it was needed, the Socialists had to watch while the Communist Party marched onto the stage as the driving force in the fight against General Franco's advancing forces. This was seen nowhere clearer than in the Capital, Madrid, where the initially dominant Socialists saw themselves reduced to mere political extras in the space of just five months.

This development fell into several parts: from the beginning of the century the Socialist UGT was the big trade union in Madrid and the labour movement in the Capital, one of the foundation pillars of Spanish Socialism. Since the turn of the century the city had rested in a social balance characterised by

small master craftsmen, skilled workers and orderly relations on the labour market. In the meantime, the world economic crisis in the 1930's though, with unemployment and a large influx of unskilled from the poor agricultural districts threw the UGT into a crisis: the movement couldn't accommodate the many newcomers, and the far more radical anarchist trade union, CNT, established a foothold in the town. As a consequence there was increased unrest and a breakdown in labour relations.

The social revolution, which was set off by the military revolt, led in Madrid to an indescribable chaos where no political group was able to take power alone. The Socialists were paralysed by a national internal political fight between the movement's reformist tradition and the newer revolutionary line, that had had a breakthrough with Largo Caballero as its leader from 1934. The way therefore lay open for the Communists who with the demand for all efforts to be combined in defence of the bourgeois Republic, won great support during the fall. Together with the defection over of the Socialist Youth, JSU, to the Communist Party the ground began to crumble under Caballero's feet.

In the meantime Franco's troops continued their relentless advance on Madrid. On the night of November 7th, when the Nationalists stood in the outskirts of the city, the government, civil servants and a large number of leading politicians left for Valencia. The Communist Party allowed their national leadership to remain in the city and it soon stood out as the leading force in the city's defence. The Socialists left behind only people from the second and third line in the party hierarchy and it was given a minor role in the Defence Junta that was left in place of the government. The Communists had taken their place. The Socialists fall from power was a reality.

Svend Rybner, cand.phil.

Østerbrogade 122, 4.th, 2100 København Ø

Tlf.: 35 26 39 23

e-mail: srybner@tiscali.dk